

RUTA 3: Terra de castells i torres de guaita - 3 dies

Parlar de castells és parlar de l'edat mitjana, un període complicat; de temors i de sobirania; de lluita constant per defensar un territori, i de grans conquestes, que va donar lloc a diferents construccions de defensa que constitueixen un llegat històric i cultural sovint per descobrir. Aquest recorregut temàtic ens atansa als castells de fàcil accés i visitables.

DIA 1: CASTELL DE MONTCLAR D'URGELL - PILAR D'ALMENARA - TORRE DE LA GUÀRDIA - TORRE I CASTELL DE MONTFALCÓ D'OSSÓ - TORRE DE CASTELLNOU D'OSSÓ - CASTELL DE CLARAVALLS - CASTELL DE TÀRREGA - CASTELL DE BELLPUIG - CASTELL DE VERDÚ - CASTELL DE MALDÀ - CASTELL DE ROCAFORT DE VALLBONA - CASTELL DE CIUTADILLA - CASTELL DE GUIMERÀ

Comencem el recorregut a **Agramunt** on es troba el **castell de Montclar d'Urgell**, fortificació que data de l'època de la Reconquesta, s. XII. Actualment està habitat, però ofereix la possibilitat de realitzar-hi visites guiades, i es pot visitar: el celler, l'entrada, l'escala central, la biblioteca, la sala de música, la terrassa, la presó i el menjador. Fou declarat Monument Historicoartístic de caràcter nacional l'any 1979. La gestió de les visites guiades la duu Castells de Lleida. www.castelldemontclar.com

Sortim d'Agramunt en direcció a Tàrrega, a pocs quilòmetres ens desviem per la LV-3231 que ens portarà al **Pilar d'Almenara** (6 km). Es pot deixar el cotxe vora el cartell indicador, situat poc abans d'arribar al coll de la Serra i per un camí es puja (5 minuts) al peu de la torre. Unes escales permeten l'escalada fins a dalt de tot del Pilar, des d'on es divisa un magnífic paisatge. Es tracta de la torre mestra del castell. Té forma cilíndrica i 14 metres d'alçada, i data dels segles XI-XII. Feia les funcions de defensa i vigilància, la mateixa que feien les torres defensives cristianes de la zona de muntanya lleidatana. És un punt de referència geogràfic de la comarca i des d'on es domina una magnífica panoràmica de la plana de l'Urgell; fins i tot, en un dia ben clar es pot observar la catedral de la Seu Vella de Lleida. Prop de la torre hi ha les ruïnes de l'ermita romànica de Sant Vicenç. L'any 1985 fou declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

Seguim en direcció a la **Torre de la Guàrdia de Déu a la Guàrdia d'Urgell** (4,4 km). Aquesta magnífica torre de planta rectangular data del segle XI. Fou construïda directament sobre una roca dividida a l'interior per tres pisos o estances. La porta d'arc de mig punt original està a 6 m d'alçada del mur. L'any 1063 ja es parlava de la Guàrdia de Déu en les lluites del castell d'Almenara. És probable que la torre depengués de la fortalesa d'Almenara i hagués estat habitada per senyors. El poble de la Guàrdia va anar creixent al voltant de la torre. Més tard l'edifici fou utilitzat com a habitatge. Durant els anys 80 es van fer reformes a les escales que condueixen a la torre.

Retrocedim fins a trobar la C-14 en direcció Tàrrega fins a trobar el desviament a la **torre i castell de Montfalcó d'Ossó** (15,7 km). Al segle XII es construï la torre de planta quadrada al costat oest de les restes del castell. Fou una antiga fortalesa medieval. Més tard, en època

renaixentista, s'aixecà la torre i es bastí una finestra amb llinda a cada costat. Els murs estan fets amb carreus de pedra ben tallats. Del castell, se'n conserva la façana septentrional amb una porta adovellada i una estructura amb dues obertures que la unia a la torre primitiva.

Al nucli de la població de **Castellnou d'Ossó** (2,3 km) hi ha una torre romana, del segle II a. de C. Està situada damunt d'un petit turó. Té una estructura de forma circular amb un diàmetre d'uns 24 m i una porta al nord. Al centre se situa la torre medieval del s. XI, actualment d'uns 4 metres d'alçada. L'any 1985 fou declarada Bé Cultural d' Interès Nacional. Es tracta d'una construcció medieval única a Catalunya, sense paral·lels coneguts a l'Estat espanyol. Malgrat les agressions i els desperfectes soferts, conserva bona part de la seva fisonomia i monumentalitat, que la fan un monument de primer ordre dins del patrimoni d'època romana que hi ha a Catalunya.

Retrocedim fins a la C-14 en direcció a Tàrraga fins a arribar a **Claravalls** (9,3 km). El castell està situat dalt d'un turó i presideix la població. L'estructura és de planta rectangular i té planta baixa i tres pisos. El primitiu castell data del s. XI quan Guillem de Claravalls va obtenir el castell per llegat patern. Actualment la construcció pertany al segle XVI i al llarg dels anys ha sofert diferents transformacions. Actualment és de propietat particular. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Seguim per la C-14 fins a Tàrraga (6,4 km). Les restes del **castell de Tàrraga** vetllen la part alta de la ciutat com si d'un sentinella es tractés. Els seus inicis daten de l'any 1056 quan Ramon Berenguer I l'oferí com a dot a la seva esposa Almondís. La població anà creixent a redós de l'edifici castral. Vers el segle XIV començà la seva decadència amb les diferents batalles i conflictes. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Sortim de Tàrraga per la C-14 en direcció a Agramunt i agafem l'A-2 en direcció a Lleida. Arribem a Bellpuig (12,8 km) El **castell de Bellpuig** es troba situat en un lloc molt tranquil a la part alta de la població. Hi ha un espai verd, una font i un monòlit dedicat a la dinastia Folch de Cardona-Anglesola. D'aquest antic castell es conserva la façana principal i una sala de l'interior que té una interessant volta de canó. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Sortim de Bellpuig en direcció a Tàrraga per agafar la C-14 direcció Montblanc-Tarragona. Més endavant trobarem el desviament a **Verdú** (16,8 km). El castell data del segle XII i XIV i fou dominat pel monestir de Poblet durant molts segles. Durant el període de l'abat Domènec Porta vers el 1512, s'hi sobreposà una porta principal al vell mur. Dins el pati d'armes s'aixeca la Torre de l'Homenatge. És cilíndrica i té 25 metres d'alçada. L'interior guarda tota la grandesa primitiva sense retocs i són molt apreciables els grafitos esculpits pels soldats o presoners. En una altra sala hi ha "l'olier" on hi ha grans piques de pedra per posar-hi l'oli. Sobre el celler hi havia casals de la botiga o graner. En un forrellat, encara s'hi pot veure gravat l'escut de Poblet. Al pati d'armes hi ha una escala descoberta d'estil gòtic. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional. Es fan visites guiades al castell i al centre històric de la vila. Cal trucar a l'Oficina de Turisme de Verdú- www.verdu.cat

Seguim per la C14 direcció Montblanc-Tarragona. A 9,8 km arribarem a **Ciudadilla** on trobarem una fortalesa medieval del segle XI que fou reconstruïda i transformada en palau residencial a finals del segle XVI. Es va mantenir intacta fins a l'any 1835 i restà habitada fins al 1908. Des del punt de vista estratègic rep la protecció de les depressions del riu Corb, el barranc de Boixeró, el turó dels Emprius i els plans de Sant Roc. Es creu que abans hi havia una masmorra i un passadís secret que anava des del castell fins a l'església parroquial de Sant Miquel i cap al convent del Roser. Cal destacar, especialment, l'alta torre de l'homenatge de set plantes; en les tres últimes hi ha uns finestrals renaixentistes amb influències gòtiques i des de la qual es divisa una magnífica panoràmica de la zona. També constava d'una escala renaixentista i un pati d'armes. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN). Es pot fer la visita guiada al castell, trucant al telèfon de l'Ajuntament de Ciudadilla.

D'aquí anirem en direcció a **Guimerà** (4,1 km). Entre les restes del castell s'alça una torre cilíndrica, que domina la vall i marca des de lluny la presència del poble, s. X-XI. Després de les obres de consolidació, ara es pot pujar fins a dalt de tot des d'on es divisa una meravellosa panoràmica de la contrada. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional.

Des de Ciudadilla agafem la L-201 en direcció a Sant Martí de Maldà. Ens aturem a **Rocafort de Vallbona** per veure el seu castell (5,4 km). Assentat sobre una roca immensa, l'edifici de la casa castell – s. XIII – és una peça completa i única, en forma de semicercle rebaixat, mirant a ponent, sense obertures en aquesta banda per impedir els atacs dels sarraïns des de la vall. La cisterna està excavada a l'interior de la roca. A la part dreta de l'entrada hi té una gran roca sobre la qual s'allotja una gran cambra. Actualment és de propietat particular.

Continuem fins a **Maldà** (6,4 km). L'any 1082 els comtes de Barcelona, Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, junt amb la comtessa Mafalda donaren a Ramon Folch, vescomte de Cardona, el castell i el Maldanell. Més tard, en temps de Jaume II retorna als Cardona, al vescomte d'Osona. Posteriorment, perdran el castell en vendre a Bernat Albert, senyor de Ponts, els drets de la zona. A finals del s. XI es fa la reconstrucció del castell, al segle XIII tornen a fer-hi obres i l'any 1682 es converteix en palau. Malauradament, l'any 1833 els carlins van destruir l'edifici i només en quedaren les parets i alguna arcada gòtica. L'any 1985 fou declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN).

DIA 2: CASTELL DE SANTA COLOMA DE QUERALT- TORRE DE SANTA PERPÈTUA DE GAIÀ - CASTELL DE QUEROL - CASTELL DE VILA-RODONA - CASTELL DE RODONYÀ - CASTELL DE ROCAMORA DE MONTFERRI

El **castell dels Comtes** és una de les construccions més emblemàtiques de la vila de **Santa Coloma de Queralt**. Actualment, convertit en centre cultural i social de la societat colomina, guarda per als visitants vestigis importants del seu passat gòtic, renaixentista i barroc. La història del castell de Santa Coloma està íntimament lligada amb la dels seus posseïdors, la família Queralt, un dels senyorius feudals més preeminents a les marques dels comtats de Barcelona i Osona-Manresa. El castell estigué presidit per la torre mestra, un element de

defensa, de control dels camins i un visible símbol del poder feudal dels seus propietaris. Entre els segles XIII-XV, es configurarà el castell gòtic, que patirà una sèrie de remodelacions a partir del segle XVI que el convertiran en palau renaixentista. Un dels elements més representatius d'aquest període és la construcció de l'escala magna, un exemple del millor renaixement català. L'accés al recinte es fa a través d'un portal del segle XVIII que dóna al pati d'armes. Els edificis d'aquesta plaça són també del segle XVIII i corresponen a dependències annexes al castell. Cal destacar, però, que la façana gòtica de la capella correspon a l'antic hospital de Santa Magdalena, que va ser traslladada a aquest indret l'any 1922. Es realitzen visites guiades al castell i al centre històric de la vila. Cal trucar a l'Oficina de Turisme de Santa Coloma de Queralt - <http://www.stacqueralt.altanet.org/>

Agafem la carretera en direcció a Pontils. Ens desviem a **Biure de Gaià** (11 km), poble que es formà a redós del **castell de Biure**, situat damunt un tossalet a la banda de llevant. Bastit al segle XI, ha sofert molts afegits i reformes i actualment té aspecte de palau castell modern, amb torres emmerletades i finestres neogòtiques. El castell no és visitable en tractar-se d'una propietat privada. <http://www.piles.altanet.org/>

Tornem a la carretera de Pontils. A un quilòmetre trobem el poble de **Pontils** on hi ha les ruïnes de l'antic castell, anomenat el **Castellot**. És situat a la punta del turó a 650 m d'altitud, que domina el poble. Seguim fins a **Santa Perpètua de Gaià** (9,9 km). El conjunt monumental de Santa Perpètua de Gaià engloba diverses empremtes i runes d'edificacions originàries del segle X i posteriors, entre les quals destaquen dues construccions d'excel·lent valor històric i documental: la singular torre de planta triangular altmedieval i el considerable i harmònic volum de l'església neoclàssica. Tot el conjunt està emplaçat en una planícia estreta i allargada, que corona un cingle de 55 m d'alçada sobre el riu Gaià, amb control directe sobre el congost on transcorre l'antic camí, i rodejat de muntanyes més elevades, amb vistes que atenyen perfectament el castell de Pontils al nord i, a la llunyania, cap al sud-est, el de Montagut amb la seva ermita de Sant Jaume. La torre de defensa és l'element d'identitat inconfusible d'aquest paratge únic que és el curs alt del riu Gaià i un testimoni excepcional d'arquitectura militar de l'Alt Gaià que pertanyia a la frontera entre l'Islam i els comtats cristians. És de forma troncopiramidal i s'alça sobre la planta d'un triangle gairebé isòsceles. Té una alçada de 25 m i ha estat reformada recentment (2011). Per visitar, cal parlar amb l'Ajuntament de Pontils: <http://www.pontils.altanet.org/>

Continuem el recorregut. Passem pel poble de Seguer, on hi ha les ruïnes d'un antic castell. Continuem fins a enllaçar amb la C-37 fins a **Querol** (7,5 km). El castell de Querol està documentat des del segle X. Va pertànyer a la família dels Cervelló i des del segle XIV centrava la jurisdicció senyorial de la baronia de Querol. El 1835, durant la primera guerra carlina, va ser enderrocat per una partida de liberals. El conjunt, tot i que es troba molt malmès, en l'actualitat encara conserva elements interessants (restes de torres circulars, finestres, matacans i diversos arcs ogivals i de mig punt). El 1985 va ser declarat bé d'interès cultural.

A Querol hi trobareu l'Aixopluc dels Castells del Gaià, que pretén ser una zona de descans, així com un lloc per donar a conèixer aquest patrimoni. Aquest espai en forma de porxada a dues vessants a la plaça de Querol compta amb 5 cartelleres que ens expliquem que aquesta zona va tenir un paper clau en la creació de la nació catalana. Durant un segle (X – XI) aquesta zona va ser la terra frontera entre la Catalunya Vella i l'Al-Andalus i durant aquesta època nombroses fortificacions es van aixecar al voltant del Riu Gaià. A més, una cartellera està dedicada al patrimoni cultural del municipi de Querol. I els elements més espectaculars són dues maquetes que ens fan prendre consciència de la magnitud d'aquests castells. A més, hi ha un sisè cartell dedicat al camí de les Terres del Riu Gaià entre Querol i el Pont d'Armentera. <http://www.querol.cat/>

Sortim de Querol en direcció al Pont d'Armentera, i seguim fins a **Vila-rodona** (18 km). Documentat el 1076. Prèviament el 959, Domènec dóna a l'església de la Santa Creu i de Santa Eulàlia i al bisbe Guillem de Barcelona el lloc per a la construcció del castell. Ocupat per les tropes franceses el 1808, després de la seva expulsió és ocupat per les tropes espanyoles tres anys més tard. El 1874 passa al poder del municipi que ho reforma. De l'original castell es conserva una torre rodona i part dels murs que conformaven la defensa. <http://www.vila-rodona.altanet.org/>

Sortim en direcció a Valls, i agafem la C-51 fins a **Rodonyà** (8,2 km). Consta que Bernat de Centelles el va adquirir de mans de Guillem de Rocaberti, arquebisbe de Tarragona. El 1409 ho adquireixen els senyors de Tamarit. Els últims d'habitar-ho van ser els Vilallonga (senyors d'Estaràs), els quals ho van vendre junt amb tots els béns l'any 1868. A la fi del segle XIX va passar a ser propietat particular d'un veí de Rodonyà, però tot seguit passa a ser propietat municipal. De l'edifici, es conserven els murs de contenció emmerletats i algunes parets interiors. En 1985 va ser declarat Bé d'Interès Cultural. <http://www.rodonya.altanet.org/>

Per la C-51 anem en direcció a Vilardida i agafem la carretera a **Montferri** (6,7 km). Antigament fou conegut com a castell de Montferri o de Puigtinyós. L'edifici va ser construït per tal de defensar la zona fronterera del riu Gaià a l'època de la Reconquesta. Alguns documents daten aquest castell de l'any 1010, quan depenia del terme de Castellví de la Marca. El 1214, Guillema de Castellvell cedeix el castell al seu fill Guillem, vescomte de Bearn. A la mort d'aquest, la seva vídua donà el castell al monestir de Santes Creus. L'any 1499, Joan Figuerola el va vendre a Guillem Bembell, de Puigtinyós. Al segle XVI va passar per herència als Rocamora, i des d'aleshores es coneix amb el nom de castell de Rocamora. L'any 1985 va ser declarat Bé d'Interès Cultural. Ha estat restaurat i actualment funciona com a restaurant. <http://www.ajuntamentmontferri.cat/>

DIA 3: TORRE MIXARDA (FIGUEROLA DEL CAMP) - CASTELL TEMPLER BARBERÀ DE LA CONCA-CASTELL DELS LLORAC DE SOLIVELLA

Anem en direcció a Valls per la C-51 i continuem en direcció al Pla de Santa Maria per la C-37. Després en direcció a Sarral i a pocs metres trobem el desviament a *Figuerola del Camp* (23,4

km). Per anar a la **torre Mixarda**, sortim des de Figuerola del Camp i agafem el camí en direcció a Valls i anirem seguint les banderoles verdes. És una torre de guaita moderna, datada entre els segles XVI-XVII. És de planta circular de maçoneria i té 10,50 m d'alçada i 6 m de diàmetre. La porta d'entrada està orientada a llevant i compta amb llinda d'una sola peça i brancals de pedra picada. A l'interior, al terra, es pot veure la cisterna amb volta de pedra seca. Al primer pis, hi ha tres espitlleres equidistants; al segon pis, tres finestres quadrades, i a la part més alta, al terrat, rematen el conjunt tres gàrgoles per desaiuar i tres mènsules que sostenen els tres matacans. Als pisos superiors i al terrat s'hi accedeix per mitjà de tres escales de fusta situades entre els pisos. A l'interior de la torre hi ha ubicat el centre d'interpretació de les torres de guaita. Al voltant hi trobareu una àrea de lleure. <http://www.figuerola.altanet.org/>

Continuem el recorregut i retrocedim fins al Pla de Santa Maria on seguim les indicacions a Sarra. Passat Cabra del Camp trobarem el desviament a Barberà de la Conca.

Barberà de la Conca (11,3 km). El castell Templar de Barberà de la Conca està situat, estratègicament, al cim del turó a la falda del qual va créixer el poble. Data de mitjan segle XI i ha sofert diverses modificacions amb el pas del temps. Vers el 1170 els templers s'estableixen al castell i organitzen una important comanda al seu voltant. A mitjan segle XIV, quan l'orde del Temple és suprimida, el castell passa a mans de l'orde de l'Hospital. El castell roman en mans dels hospitalers fins a mitjan segle XIX, quan se signa un concordat amb la Santa Seu i el castell passa a ser propietat de l'Estat. Posteriorment, l'Ajuntament demana la seva cessió per establir-hi les escoles públiques. Això va succeir el juliol de 1858, la qual cosa va permetre el manteniment dels edificis del costat sud (la torre rectangular, la presó i el porxo claustre). L'escola es mantingué al castell fins a l'any 1982. Anys més tard, el 1996 s'inicia el procés de restauració del castell. Es fan visites guiades al castell i al centre històric de la vila. Cal trucar a l'Oficina de Turisme Comarcal - <http://www.barberadelaconca.cat>

D'aquí anem a Solivella on finalitza el viatge. Agafem la carretera en direcció a Montblanc, a la Guàrdia dels Prats agafem la carretera en direcció a Tàrrega-Andorra, i arribarem a **Solivella** (12,3 km). Un dels principals recursos turístics de Solivella és el castell dels Llorac, situat en un dels punts més elevats del municipi, que són les restes de l'antic castell palau de la família Llorac. Tot i que el lloc és esmentat el 1058, la seva colonització no es dué a terme fins a finals del segle XII, època en què es va construir la primera torre castell. Destacava per les seves grans defenses, amb merlets i matacans, i disposava d'un espaiós pati central. Està obert els caps de setmana i es pot visitar lliurement o bé mitjançant visites guiades. Cal fer la reserva al tel. 977 89 21 01 i 676 186 848. Altres atractius turístics són els quadres giratoris de SansArt, el Racó del càntir (una col·lecció de més de 1.800 càntirs per conèixer els usos i els tipus de càntirs) i els vins i caves. - <http://www.solivella.cat/>